

Innst. 93 L

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra transport- og kommunikasjonskomiteen

Prop. 8 L (2016–2017)

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Endringer i jernbaneloven og jernbaneundersøkelsesloven (gjennomføring av direktiv 2012/34/EU mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

Samferdselsdepartementet foreslår i denne proposisjonen lovendringer som legger til rette for vel fungerende markeder i jernbanesektoren. De foreslåtte lovendringene muliggjør gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2012/34/EU av 21. november 2012 om etablering av et felles europeisk jernbaneområde i norsk rett. Flere av de nye bestemmelsene som gjennomføres er blant forutsetningene for jernbanereformen.

I tillegg foreslår departementet visse andre presiseringer og endringer i jernbaneloven og jernbaneundersøkelsesloven som det gjennom praktisering av lovene har vist seg behov for.

Formålet med direktivet er å etablere et felles europeisk jernbaneområde som utnytter jernbanesystemet på en effektiv måte gjennom en gitt struktur og med konkurranse på likeverdige vilkår. Det er opp til medlemsstatene selv å regulere markedet for innenlands persontransport. Direktivet organiserer jernbanesektoren i infrastrukturforvaltere, jernbaneforetak, leverandører av jernbanerelaterte tjenester, markedsovervåkingsorgan og andre aktører. Videre inneholder direktivet bestemmelser om hvordan selskaper skal organiseres, regnskapsførsel, planer, beregning og innkreving av infrastrukturavgifter og andre avgifter, fordeling av infrastrukturkapasitet,

regulering av innenlands og internasjonal persontransport mv.

Direktivet trådte i kraft 15. desember 2012. Direktivet er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen, men departementet finner det hensiktsmessig å likevel gjennomføre direktivet i norsk rett nå. Departementets begrunnelse er at det er sentralt å ha tydelige regler om strukturen i jernbanesektoren, rollefordeling, tilgang til jernbanerelaterte tjenester og markedsovervåkingsorganets stilling for å få utnyttet flere av de tiltenkte effektene av den pågående jernbanereformen.

Departementet foreslår følgende endringer i jernbaneloven som muliggjør en fullstendig gjennomføring av direktivet i norsk rett:

- Ny § 5 a om serviceanlegg
- Presisering av § 8 om tilgang til det nasjonale jernbanenettet
- Ny § 11 b om tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan

I tillegg foreslår departementet visse andre presiseringer og endringer i jernbaneloven. Disse omfatter:

- Endringer i rusbestemmelsene i §§ 3 a og 3 c
- Hjemmel for å gi forskrifter om sertifiseringsordninger for enhet med ansvar for vedlikehold av rullende materiell mv. i ny § 5 b
- Klargjøring av § 10 om byggegrenser langs jernbanen

Det foreslås også en endring i jernbaneundersøkelsesloven som omfatter taushetsplikt for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for den som driver jernbanevirksomhet i forbindelse med undersøkelser

og rapportering av hendelser og ulykker etter loven i ny § 8 a.

Forberedelsen av lovendringene er gjort i sammenheng med endringer i jernbaneloven om sikring mot tilsiktede uønskede handlinger, som ble fremmet for Stortinget i Prop. 107 L (2014–2015), og vedtatt av Stortinget i lovvedtak 84 (2014–2015) 9. og 15. juni 2015. Departementet gjør oppmerksom på at det i kapittel 8.2 vises til og refereres fra et høringsnotat som også omhandler disse lovendringene. I kapittel 8.3 og 8.4 behandles bare de av høringsinstansenes synspunkter som er relevante for denne proposisjonen.

Departementet sendte et høringsnotat med forslag til de aktuelle endringene i jernbaneloven i desember 2013. Det gjøres rede for høringen og høringssvar i proposisjonen.

I proposisjonens kapittel 4 gjennomgås forslagene til endringer og presiseringer i jernbaneloven som muliggjør en fullstendig gjennomføring av direktivet i norsk rett. I kapittel 5 gjøres det rede for lovens bestemmelser om ruspåvirkning, mens det i kapittel 6 gjøres rede for lovens bestemmelser om vedlikehold av rullende materiell og en sertifiseringsordning for dette. I kapittel 7 gis en presisering av jernbaneloven § 10 Tilgrensende eiendommer, og i kapittel 8 gjøres det rede for lovens bestemmelser om utveksling av taushetsbelagte opplysninger med nasjonale myndigheter. I kapittel 9 gjøres det rede for de foreslåtte endringene i jernbaneundersøkelsesloven.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kjell-Idar Juvik, Sverre Myrli, Magne Rømmetveit, Eirik Sivertsen og Karianne O. Tung, fra Høyre, lederen Nikolai Astrup, Torill Eidsheim, Nils Aage Jegstad og Helge Orten, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen, Åse Michaelsen og Morten Stordalen, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Janne Sjelmo Nordås, og fra Venstre, Abid Q. Raja, har merket seg at formålet med direktivet er å etablere et felleseuropeisk jernbaneområde som utnytter jernbanesystemet på en effektiv måte og med konkurranse på likeverdige vilkår. Det er opp til medlemsstatene selv å regulere markedet for innenlands persontrafikk. Komiteen har merket seg at fristen for gjennomføring i EU-statene var 16. juni 2015, og at det ennå ikke er tatt inn i EØS-avtalen, men at departementet mener at det likevel er hensiktsmessig å gjennomføre direktivet i norsk rett nå. Komiteen støtter dette.

Komiteen har merket seg at departementet foreslår følgende endringer som muliggjør implementeringen nå:

Ny § 5 a om serviceanlegg

Forslaget innebærer en plikt for en operatør av et serviceanlegg til å tilby alle jernbaneforetak tilgang til serviceanlegg, herunder tilgang til spor og tjenester. På bakgrunn av høringsuttalelsene foreslår departementet en presisering i forslag til ny § 5 a første ledd annet punktum, som klargjør departementets forskriftskompetanse.

Presisering av § 8 om tilgang til det nasjonale jernbanenettet

Overskriften utvides med «mv.», for å fange opp at bestemmelsen gjelder mer enn det som anses som det nasjonale jernbanenettet. I annet punktum tilføyes det at vilkårene også omfatter avgiftsprinsipper mv.

Departementet har foreslått et nytt tredje punktum der det fremgår at forskriftshjemmelen i § 8 også omfatter vilkår for sportilgang helt frem til og i serviceanleggene slik at jernbaneforetak kan benytte seg av tjenestene der, på ikke-diskriminerende vilkår.

Ny § 11 b om tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan

Departementet foreslår en presisering i § 11 første ledd nytt annet punktum der det fremgår at Kongen bestemmer hvilken myndighet som fører tilsyn og gis kompetanse til å utpeke tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan.

Komiteen støtter disse forslagene.

Komiteen har merket seg at departementet i tillegg foreslår følgende presiseringer og endringer i jernbaneloven:

Endring i rusbestemmelsen i §§ 3a og 3c

Disse paragrafene endres slik at de samsvarer med bestemmelsen i vegtrafikkloven § 22.

Hjemmel for å gi forskrift om sertifiseringsordninger for enhet med ansvar for vedlikehold av rullende materiell mv. i ny § 5 b

Departementet viser til at det på nasjonalt nett allerede er innført en egen ordning for sertifisering av enhet med ansvar for vedlikehold av godsvogner. En slik ordning vil kunne gjelde alle typer rullende materiell.

Klargjøring av § 10 om byggegrensers langs jernbanen

Det presiseres at det ikke lenger skilles mellom tilgrensende eiendommer til jernbanen og jernbanens

egne eiendommer. Ordet avtale er skiftet ut med tilatelse.

Komiteen støtter disse forslagene.

Komiteen har også merket seg at det foreslås en endring i jernbaneundersøkelsesloven som omfatter taushetsplikt for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for den som driver jernbanevirksomhet i forbindelse med undersøkelser og rapportering av hendelser og ulykker etter loven i ny § 8 a. Komiteen har merket seg at departementet påpeker at taushetsplikten ikke er ment å være til hinder for at involverte virksomheter får informasjon fra egne ansatte som har vært involvert i eller berørt av en ulykke eller hendelse. Bestemmelsen skal hindre at informasjon som er egnet til å identifisere enkeltpersoner, tilflyter offentligheten og på den måten påvirker rapporteringsviljen hos ansatte i jernbanevirksomheten.

Komiteen støtter dette.

Komiteen har merket seg at departementet sendte et høringsnotat med forslag til endringer i jernbaneloven 2. desember 2013. Høringsnotatet omhandlet også lovbestemmelser om terrorberedskap/sikring, som ble vedtatt av Stortinget 9. og 15. juni 2015 (Prop. 107 L (2014–2015)).

Komiteen har merket seg at 11 høringsinstanser hadde realitetsmerknader som er kommentert i proposisjonen. Proposisjonen svarer ut disse og noen er innarbeidet. Norsk Lokomotivmannsforbund har aktivt gitt sin støtte til lovforslaget.

Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteen viser til proposisjonen og til sine merknader og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i jernbaneloven og jernbaneundersøkelsesloven (gjennomføring av direktiv 2012/34/EU mv.)

I

I lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m., gjøres følgende endringer:

§ 3 a skal lyde:

§ 3 a (*Ruspåvirkning mv.*)

Ingen må føre eller forsøke å føre rullende materiell eller utføre eller forsøke å utføre oppgaver knyttet til sikkerheten ved jernbane

1. med en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,2 promille, eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet,
2. med en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,1 milligram per liter luft,
3. under påvirkning av et annet berusende eller bedøvende middel enn alkohol, eller
4. når sykdom, legemidler, tretthet eller lignende årsak gjør han eller hun uskikket til å utføre tjenesten på betryggende måte.

Overskrider konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel grenser fastsatt i forskrift gitt med hjemmel i vegtrafikkloven § 22 sjette ledd, eller en mengde slikt middel i kroppen som kan føre til så stor konsentrasjon av slikt middel i blodet, regnes vedkommende i alle tilfeller for påvirket etter første ledd nr. 3.

Bruk av legemiddel i tråd med helsekrav og medisinske krav som er fastsatt i eller med hjemmel i loven, skal ikke medføre at en person regnes som påvirket.

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. *Det samme gjelder villfarelse med hensyn til størrelsen av konsentrasjonen av annet berusende eller bedøvende middel.*

Den som forbudet i første ledd gjelder for, må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timer etter at tjenesten er avsluttet, når vedkommende forstår eller må forstå at det kan bli politiettersforskning på grunn av utførelsen av tjenesten. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvem som omfattes av første ledd.

§ 3 c skal lyde:

§ 3 c (*Testing av ruspåvirkning*)

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og *foreløpig test av om en person er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når*

1. det er grunn til å tro at personen har overtrådt bestemmelsene i § 3 a eller § 3 b,
2. personen med eller uten skyld er innblandet i en jernbaneulykke eller jernbanehendelse, eller
3. det blir krevd som ledd i kontroll av jernbanedriften.

Dersom *testresultatet* eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i § 3 a eller § 3 b er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn eller symptomer på ruspåvirkning og fremstille personen for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling

skal i alminnelighet finne sted når personen nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om personen er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel.

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om undersøkelser som nevnt i paragrafen her.

Ny § 5 a skal lyde:

§ 5 a (Serviceanlegg)

Den som driver serviceanlegg skal gi tilgang til og yte tjenester i disse til alle jernbaneforetak på ikke-diskriminerende vilkår. Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift til paragrafen her, herunder om hvilke serviceanlegg som er omfattet av første og tredje ledd og om plikt til å gi opplysninger om tilgang til serviceanlegg og om tjenestene i disse.

Dersom den som driver et serviceanlegg er under direkte eller indirekte kontroll av et organ eller et foretak som har en dominerende stilling i de nasjonale markeder for jernbanetransporttjenester som anlegget brukes til, skal det være organisatorisk og regnskapsmessig skille mellom disse. Regnskapsmessig skille omfatter atskilte balanser og resultatregnskaper.

Dersom et serviceanlegg ikke har vært i bruk i en periode på minimum to sammenhengende år, og et jernbaneforetak overfor den som driver serviceanlegget har vist interesse på grunnlag av et faktisk behov, skal eieren gjøre det offentlig kjent at driften av serviceanlegget er tilgjengelig for andres disposisjon samt på markedsmessige vilkår inngå avtale om utleie eller leasing av anlegget som jernbaneserviceanlegg. Dette gjelder ikke dersom den som driver serviceanlegget kan godtgjøre at alle jernbaneforetak er forhindret fra å bruke anlegget på grunn av en pågående omstillingsprosess.

Ny § 5 b skal lyde:

§ 5 b (Vedlikehold av rullende materiell)

Departementet kan gi forskrift om sertifiseringsordninger for enhet med ansvar for vedlikehold av rullende materiell, vedlikeholdsverksteder og annen aktivitet knyttet til vedlikehold av rullende materiell.

§ 8 skal lyde:

§ 8 (Trafikkeringsrett på det nasjonale jernbanenet-
tet mv.)

Kongen kan bestemme at den som har tillatelse til å drive trafikkvirksomhet etter § 6, kan få tilgang til å trafikere kjørevei som er en del av det nasjonale jernbanenet. Kongen kan gi nærmere bestemmel-

ser om omfanget og vilkårene for slik tillatelse, herunder avgiftsprinsipper mv. Kongen kan gi forskrift om vilkår for tilgang, herunder sportilgang, til serviceanlegg knyttet til jernbanenet og tjenester i disse.

§ 10 skal lyde:

§ 10 (Byggegrenser mv. under, over og langs jernba-
nen)

Det er forbudt uten tillatelse fra kjøreveiens eier å oppføre bygning, anlegg eller annen installasjon, foreta utgraving eller oppfylling mv. innen 30 meter regnet fra nærmeste spors midtlinje. Dette gjelder også dersom det foreligger reguleringsplan med annen byggegrense eller det med grunnlag i annen lov er gitt rett til å etablere anlegg eller installasjon innenfor 30 meter regnet fra nærmeste spors midtlinje. I tilfeller nevnt i annet punktum, skal tillatelse alltid gis hvis det ikke foreligger særlige grunner for avslag. Tillatelse er ikke nødvendig når sporanlegget er en del av offentlig eller privat vei. Vedtak etter første punktum kan påklages til departementet.

Kjøreveiens eier kan fastsette vilkår for tillatelsen etter første ledd. Vilråene skal særlig ivareta hensynet til jernbanesikkerheten, jernbanens uforstyrrede drift og behovet for vedlikehold og eventuell mulig senere utvidelse av kjøreveien.

Kjøreveiens eier kan pålegge eier av naboeiendom, eller rettighetshaver til slik eiendom, å fjerne trær og annen vegetasjon innenfor 30-meters grensen som nevnt i første ledd når hensynet til togframføringen eller omgivelsenes sikkerhet tilsier det. Etterkommes ikke pålegget, kan kjøreveiens eier selv besørge vegetasjonen fjernet.

Eier eller rettighetshaver har krav på vederlag etter skjønn for skade og ulempe som følger av tiltak som nevnt i tredje ledd samt for eventuelle utgifter forbundet med dette. Dersom det i tide er gitt skriftlig beskjed om at planting innenfor 30-meters grensen ikke skal skje, har eier eller rettighetshaver ikke krav på vederlag.

Departementet kan fastsette forskrifter om utgiftsdeling og saksbehandling i forbindelse med tillatelse etter paragrafen her.

§ 11 første ledd skal lyde:

Departementet eller den myndighet som departementet bestemmer, fører tilsyn med at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven overholdes. Den myndighet som Kongen bestemmer, fører tilsyn etter § 11 b.

Ny § 11 b skal lyde:

§ 11 b (Tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan)

Tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan, jf. § 11, overvåker og fører tilsyn med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her om konkurransen i markedene for jernbanetransport og behandler klager innenfor markedsovervåkingsorganets myndighetsområde. Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om markedsovervåkingsorganets organisering og oppgaver.

Tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan kan ikke instrueres, verken generelt eller i den enkelte sak.

Enkeltvedtak tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan treffer, kan ikke påklages til eller omgjøres av overordnet myndighet. Avgjørelser om pålegg om å gi opplysninger kan ikke påklages etter forvaltningsloven § 14 annet punktum. Retten kan prøve alle sider av saken.

Departementet kan gi bestemmelser i forskrift om karenstid for personer ansvarlig for markedsovervåkingsorganets vedtak.

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan og konkurransemyndighetene gjensidig og etter forespørsel utveksle de opplysninger som er nødvendige for å fremme håndhevelsen av norsk regulering av jernbanemarkedet. Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan gi markedsovervåkingsorganer i andre EØS-stater, og organisasjoner bestående av slike markedsovervåkingsorganer i EØS, opplysninger som er nødvendige etter direktiv 2012/34/EU med senere endringer.

Ved utlevering av opplysninger etter femte ledd annet punktum skal myndigheten stille som vilkår at opplysningene kun kan formidles videre med sam-

tykke fra myndigheten og bare for det formål som samtykket omfatter.

II

I jernbaneundersøkellesloven av 3. juni 2005 nr. 34 gjøres følgende endring:

Ny § 8 a skal lyde:

§ 8 a *Taushetsplikt*

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for den som driver jernbanevirksomhet, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det de får kjennskap til i forbindelse med undersøkelser og rapportering av ulykker og hendelser etter loven her.

Personer som nevnt i første ledd, har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert i medhold av § 8 og om opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 14. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en jernbaneulykke eller jernbanehendelse.

Taushetsplikt som nevnt i annet ledd, er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker forutsatt at opplysningene har statistisk form eller de er alminnelig tilgjengelig andre steder.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i transport- og kommunikasjonskomiteen, den 22. november 2016

Nikolai Astrup

leder

Nils Aage Jegstad

ordfører

